

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Duminece, a F6'i, a, candu concedu ajutoriale. — Pretiul: pe 1 anu 10 fl., pe $\frac{1}{4}$ 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu seu 3 galbini mon. sunatioria.

Anul XXXIII.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 80 cr. de fiacare publicare.

Nr. 14.

Brasovu 2 Martiu 18 Februarie

1870.

C o n s p e c t u l u

conscierei poporului din 31 Decembre 1869 in districtul Brasovu.

Cercu	Comuna	Populatiunea					
		patriotica		străina		Sum'a	Sum'a intręga a sufletelor dinsa ceruri
		barbati	femei	barbati	femei		
Brasovu orasiulu	Brasovu orasiulu	11497	11739	1963	2815	28014	28014
Codlea	Opidulu Codlea	1931	2010	46	14	4001	
	Satu Ghimbavu	650	664	54	33	1401	
	" Heltiu	1083	1104	--	--	2187	7589
Rosnoviu	O pid. Rosnoviu	2210	2254	--	--	4464	
	Satu Christianu	1058	1116	102	30	2306	
	" Vulcanu	626	720	--	--	1346	8116
Feldiór'a	O pid. Feldiór'a	1094	1020	--	--	2114	
	Satu Rotbavu	420	433	--	--	853	
	" Magherusiu	746	727	--	--	1473	4440
Presmeru	O pid. Presmeru	1759	1783	--	--	3542	
	Satu Hermanu	1023	1106	--	--	2129	
	" San. Petru	891	780	--	--	1671	
	" Botu	949	937	--	--	1886	9228
Crisbavu	Satu Noulu	530	589	--	--	1119	
	" Crisbavu	937	901	--	--	1838	
	" Apat'a	833	846	--	--	1679	4636
Secele	Satu Satulungu	4359	4405	--	--	8764	
	" Cernatu	1599	1626	102	67	3403	
	" Turchisiu	2014	2170	--	--	4184	
	" Baciuvaleni	1137	1170	--	--	2307	18658
Tarlung.	Satu Tarlungeni	1692	1678	--	--	3370	
	" Purcareni	1094	1075	--	--	2169	
	" Zizinu	735	680	--	--	1415	6954
	Sum'a totale	40867	41533	2267	2968	87635	87635

Pentru Totalenii.

Prin staruintia d. Ieronimu Albini proprietariu in Cutu s'au tramsu: dela sine 1 fl., Esteru Albini nasc. Manu 1 fl., cass'a comunei Cutu 2 fl., cass'a scólei Cutu 1 fl., cass'a besericiei Cutu 2 fl., Filipu Mironu 1 fl., Teodoru Colbazi inspect. sem. 1 fl., curtea seminariala 2 fl., Ioane Bitea 1 fl., Georgiu Metesiu parochu in Cutu 80 cr., Mih. Cuteanu 50 cr., mai multi cuteni 1 fl. 61 cr., Georgie Nistoru 20 cr., Arone Maieru din Vingardu 1 fl., An'a Maieru nasc. Turcu 50 cr., Carolin'a Craitiaru 1 fl., Ioane Mihaltianu par. 1 fl., cass'a besericesca Vingardu 2 fl., mai multi crestini din Vingardu 68 cr., Alecsandru Solomonu din Springu 2 fl., cass'a comunala Cunti'a 1 fl. Sum'a 24 fl. 29 cr. v. a., cu aceea rugare, că danduse publicitatii se se tramita prin Redactiune la loculu cuvenit. Cutu in 30 Ian. 1870. —

Brasovu 28 Februarie. Ni se tramise spre publicare urmatorulu ordinu: —

„Dela comisiariulu reg. pentru Transilvania. 323 pr. 1870/C. R.

PROVOCARE

catra soldatii esiti din servitiulu militariu, pentru intrarea voluntaria la gendarmeria provinciala transilvana.

De órare in statulu de gregari'a gendarmeriei provinciale transilvane e unu scadiamentu insemnatu de barbati, inaltulu ministeriu r. ung. de interne cu emisulu seu dto. 5 Februarie a. c. Nr. 128 a ordinatu, că defectulu acésta se se acopere in prim'a linia prin soldati emeriti, cari voru a se insinua voluntarie, si carora pe langa competitintiele gendarmeriali sistemisate, si enumerate mai la vale, li se va acorda dela diu'a intrarei loru in servitiulu practicu de gendarmeria unu adausu de trei dieci cruceri pe di.

Spre a fi primitu la gendarmeria se poftescu urmatoriele insusiri:

1. A fi indigenu in tierile tienatörie de corona Ungariei, seu celu pucinu a avé concesiunea spre asiediare statatoria in acele.

2. A nu fi trecutu etatea de 40 ani.

3. A fi neinsuratu seu veduvu fara prunci.

4. Una constitutiune trupésca sanetósa si robusta si una marine nu mai mica de 60 policari.

5. Cunoscintia de cetire si scriere, si aloru dousi din cele 3 limbe ale patriei (maghiara, germana, romana).

6. Una viétia nepatata, adica doritoriulu de a fi primitu, se nu fi fostu nici una data pedepsitu nici in starea civila, nici cea militaria pentru vreuna fapta deonestatoria; in fine

7. Acelu, ce voiesce a fi primitu, trebuie se se oblege in scrisu la unu servitiu de trei ani la gendarmeria.

Competintiele sistemisate, mentionate la incepantu, suntu pentru gendarmi in urmatorulu modu statorite:

1. Simbri'a si adausulu de subsistencia, si a nume: pentru magistru de vigilia pe di cu 83 cr., pentru conduceatoriulu de postu de competitintia mai inalta cu 71 cr., de competitintia mai mica cu 66 cr., pentru gendarmu 62 cr.

2. Cea d'antaia impositiune de massa cu 60 fl. fara diferintia de charge. Acésta impositiune va servi spre castigarea tuturor sorteloru de monturu si servitiu necesarie spre prim'a adjustare, cu exceptiunea armelor, cari se voru acuira de catra tesaurulu statului.

3. Pausialulu lunariu de massa cu 2 fl. 50 cr. spre completarea sorteloru de monturu si servitiu.

4. Rebonificarea speselor transenali pentru fiicare 24 óre, cari se voru petrece in servitiulu afara de statiunea de postu. Rebonificarea de spese transenali se va desige anualminte, si consta pre anulu 1870 in $1\frac{1}{2}$ cruceri.

5. In tacse pentru convoiare, de carra postalii si de calatori; in fine

6. In taglie si premia pentru prinderea de desertori si criminalisti.

Oricare intra la gendarmerie va fi supusu unei probe, care pentru fostii suboficiri va dura 3, 6r' pentru gregari 6 luni.

Sub timpulu de proba voru capata fostii suboficiri numai simbri'a sistemisata pentru gendarmi, pe langa adausulu de subsistence, si dela diu'a aplicarelor loru la servitiu gendarmeriale practicu, afara de acea, si adausulu de 30 cruceri pe di.

Din contra soldatii acei emeriti, cari trecu la gendarmeria si sub decursulu servitiului loru militariu n'au ocupatu vreo charge de suboficiru, primescu sub timpulu instruarei si deprenderei loru spre servitiulu gendarmerialu, ce cu privire la calificatiunea intelectuala duréza dela 4 pana 6 septembmani, numai lefa de 35 cr. pe di, si numai dela diu'a aplicarei loru la servitia practice li se va da competinti'a completa a unui gendarmu dimpreuna cu adausulu de 30 cr. pe di.

Decurioniloru (Zugsführer), sergeantiloru (Feldwebel) si chargeloru echiparante emerite, cari voru a trece la gendarmeria in casulu, candu dupa treccerea probei de trei luni voru poté fi apelati ca suboficiri de gendarmeria, li se va conferi distinctiunea de charge ocupatata de densii la demisionarea loru din militia, si se voru inainta la casu de vacantia obvenitoria la competitintele unui comandante de postu seu maiestru de vigilia de gendarmeria.

Soldatii emeriti aspiranti spre suscepere la gendarmeria au de a se insinua pe langa asternearea obligarei in scrisu la unu servitiu de trei ani, si a documentelor de demisionare, de concediu, ori altoru testimonia, ce le voru avé in mana, la postulu de gendarmeria din apropiare, care va aduce insinuarea acesta pe langa susternerea documentelor loru primite la comand'a de gendarmeria provinciala din Clusiu.

Pe acésta cale va incunoscintia pe aspiranti comand'a de gendarmeria dupa castigarea testimonieloru despre moralitatea loru, despre primirea loru la proba ori despre respingerea loru.

Clusiu 17 Februarie 1870. —

Babiloni'a scolastica.

Suntemu in alu 2. anu, de candu s'a adusu legea scolastica pentru Ungari'a si pentru patri'a nostra Transilvani'a, seu, dupa cum voiescu unii a o boteza, partea transilvana a Ungariei, si inca nu ne-amu ocupatu nici odata intr'adinsu cu scopulu, progresulu si procedur'a dedusa din acésta lege*).

Scopulu legei scolastice din 1868 lu pote cunoșce fiacare omu, si acésta atatu din cuprinsulu ei catu si din cele pastrate pre paginale istorie incependum cu desclinire depre timpulu celui mai mare maghiaru — alu lui Szécheny, care cuvintele: „se nu i constringemu cu focu si cu fieru, ci se i primim cu barierele constitutiunei, că se ne primésca si ei pre noi in sinulu loru, adica limb'a nostra“, le-a repetitu mai de multe ori in viétia, decatu insusi Catone cuvintele: „Carthaginem delendam“. Scopulu acesta se da pe facia pre di ce merge totu mai tare, — ba insusi pre nesuitorii la scopu ii scapa gur'a cate odata a atinge cord'a,

*) Ma s'a disu destule, dar' s'a facutu puncte din cele ce se ceru a se face! — R,

alu carei sunetă, după ce Pau oserbatu, le pare ca o au atinsu, precum se intemplă și în direcție trecute în siedintă unui consiliu scolasticu comitatense. În credință nostra despre tendențele acestui scopu ne va intarzi pote să mai tare, de către proiectatulu cursu preparandiale depre cele două luni (1) de vacanțe va se se înfintieze în Gherla. Vomu vedé, ore va fi apelatul maritulu ordinariatu a cede spre acestu scopu unulu din edificiale cei stau sub dispusețiune, pre timpulu susu amintitul si nu va mai voi, — de către lucrul la atata si acesta inca se deduce din lege — că se le folosescă pre aceste mai bine insusi pentru unu asemenea scopu în trăb'a scărelor confesionali! Asia credu, ca m. ordinariatu, că unulu, care are acum si profesori de preparandia, ca sil'a morale, la care voru se tienteze unii — pentru aceli invetiatori, ce dora nu ar' fi absolvatu preparandi'a, o va delatură de pre umerii bietilor invetiatori, si insusi va ordină o atare comisiune ecaminatória, din care chiaru si fara frecuentarea cursului amintitul si inca neinfintiatu — după pracsă castigata — ecaminanduse voru poté esă de invetiatori pentru scările confesionali. Atata despre scopu, — se trecemu acumua la progresu. Dorere inse, ca de si avemu inspectori si subinspectori destui si destulu de bine salarizati — firesc din banii nostri, că acelora ce avemu si scările confesionali si avemu si inspectori nostrii pentru acestea — totusi despre sporii nu potemu vorbi astă data, ca scările comuni, adica de ale statului nu prea ecamista pre langa tōte nesuvinetiile verbuante ale respectivilor, cari mai ca nu trece adunare, unde se nu se infaciseze séu in persoana séu priu representantul dloru sale. Ci că se spunu adeverulu scările ar' fi, numai ince nu suntu scolari! Scările ar' fi, ca ce nu pote face imperatia si tiér'a după dis'a comune? — Lipsescu ince scărili si prin urmare, unde nu suntu straturi, că se se semene, nu i sperare nici de producție. Lips'a scărilaru va fi si pre venitoriu, ca musclele nu se prindu cu octu, si de si unii dintre d. inspectori suntu destulu de zelosi, incatu nu li se pote impută, totusi altii — nu scim din modestia séu dora din principiu, nu si-au intinsu incercările atatu de incordat, si se indestulescu cu a delatură nu numai oficiulu parochiale si protopopescu, ci chiaru si pre ordinariatu, si a core-spunde deadreptulu cu curatoratulu besericescu — provocandulu pre acesta, că se prenumere la mape, globuri, legea scolaria si altele. Pre candu atare procedura poti oserbă in comitatulu Solnocu, pre atunci in Doboc'a se astringu antistiele comunali, că se adune cate 8 fl. v. a. si se i duca la protopopu — si ore cu ce scopu? Pre catu poti intielege din gur'a aducatorilor de bani, pentru că se se procure map'a Ungariei. — Scim, ca legea, de care ne silim uincatu e sanctionata si incatu ne oblega si pre noi, că pe confesionali, ii indreptătiescă cu supraveghierea intru atata, că scările noastre se corespundia prescriseloru ei, dar' aceea că se puna atata osteneala pentru scările confesionali, ca-ci comune nu suntu — se se nesuiesca intru atata a ne ajută chiaru din pung'a nostra, nici noi nu poftim, séu de către totusi voiescu a ne ajută, aiba bunatate a midiuloci, că 8-lu legei despre cele 5% se se estenda si se fia deobligatoriu si facia cu scările confesionali, atunci vin'a nostra se fia de nu voru corespunde scările confesionali. — Pre candu seriu este audim vorbinduse, ca pre la Capnicu s'ar fi declarat si o scără de statu, dar' ce se vedi, ca pre candu legea garantă salaria grăse pentru invetiatori, pre atunci bietulu invetiatori — pusu in soldulu statului, se tredi totu cu salariulu de mai nainte. Ore ce va mai fi pana in capetă? —

Unu preutu romanu.

Unu casu de seriōsa atenție.

Nemica nu nadusiescu mai multu cultur'a si inaintarea literaturiei nationali, decatul pedecele, ce se arborescu inaintea comerciului literariu intre romani de dincöce si dincölo de Carpati. Unu casu numai si nu se va mai indoi nemine despre adeverul acesta.

Ecă ce ni se serie din vecini'a Maramureșului:

"Bai'a mare 20 Februaru. In gimnasiulu de Bai'a mare cu 6 clase, in care se află tenerimea romana in majoritate absoluta facia cu studentii de alte nationalitati (fiind numerulu ei 142), la care gimnasiu este profesorul romanu, pentru religiunea si limb'a romana, cu solutiune anualu de 600 fl. v. a. pe anu, pentru cultur'a limbei romane, tenerimea romana gimnasiala au in fin-

tiatul o societate de lectura, care au si inceputu a face incercari literarie cu succesu imbucuratori, fiinduca midiulocale i materiale suntu puçine. — Fără me rogu aratati privative: cum s'ar pute dobandi, si dela cine — ajutoriu de carti folositorie.

Nota. Susu amintit'a societate cumperandu dela d. Filtsch librariu in Sibiu carti de 40 fl. v. a. intre celelalte, pentru "Doine si Lacrimioare" de Alesandri a platit 5 fl. 60 cr., pentru "Istoria Romanilor" de Laurianu era 4 fl. 20 cr. fara porto. . . . Ora atata le e pretiul? . . . Si ora nu s'ar poté trage pe alta cale, cartile de acum comperande? d. e. pe calea Red. Gazetei Transilvania?

La dorile si intrebarile de susu in locu de respunsu rogamu diurnalele fratilor din România, că se midiulocesa prin indemnari si convictiuni petrindietorie una inlesnire mai mare a comerciului comunu literariu de productele spiritului de dincolo si de dincöce de Carpati. Chiaru si diurnalele din România se primescu cu tacea de 2 cr. pe fiacare numeru, fia si de unu foliu, preste tacse marcelor romane de cinci bani; apoi transportulu cartilor supusu si vamii cu 12 cr. de opu, si apoi se supune si la censura, si numai după ce trece si prin acestu purgatoriu, impreunatu cu alergaturi, se potu primi chiaru si aici in Brasovu. Vedi aici se-si dovedescă influența toti, chiaru si cavalerii pînjenofili din România, că se midiulocesa unu comerciu catu de liberu si neimpedecatu in obiectele literaturiei. Se midiulocesa camer'a prin regimul celu pucinu atata, că acolo la internuiciat' austro-maghiara se se faca censur'a la transporturi de carti folositorie pentru orce posta dincöce de Carpati si pentru intréga Austro-Ungaria, că cu acelesi spese se ajunga deadreptulu chiaru la locul de unde s'au comandat, si se nu se mai incarcă spese, si pentru altu transportu din Brasovu séu Sibiu, unde se afia censure, pana la locul comandei, nici se se urce pretiurile la cifra de speriatu prin alte mani, in catu se se faca imposibilu commerciul literariu. — Librarii din România ar' trebui se intrevina la camera cu una petitiune că substatru alu causei. — Apoi de către camer'a e insufletita de spiritulu de apropelui, care e amenintat, ar' poté vota una rubrica in bugetu si pentru a ajuta cu opuri literarie si cu carti scolastice celu pucinu prin tōte comitatele din Transilvania si Ungaria societatile de lectura de prin locurile pretoriali si junimea de pe la gimnasia, cum cere oblegaminta consangéona, fara privire la ortodoxia, cum o intielegu dusmanii nationalitatii, ca noi cu totii ne numim ortodocsi, ei cu privire numai la ajutorarea inaintarei in cultur'a nationala. Se cere se nu fum nepasatori spre daun'a binelui comunu!

— Inteligentia are in prim'a linia oblegatiunea a misca tōte, pentru midiulocirea liberului comerciul literariu pe calea cea mai scurta, pana candu va sosi or'a modificarei cartelului, care si asia va espira in timpulu viitoriu. —

Cuventarea

d. deputatulu Dr. Iosifu Hodosiu, tienută in siedintă din 9 Februaru a. c. in diet'a Ungariei intru aperarea romanilor transilvani in contra propunerilor d. Carolu Zeyk.

"Onorabile camera! N'amu avutu de cugetu a vorbi la desbaterea generale a bugetului ministrului de interne; si de către amu luatu cuventul, amu facutu acest'a numai, pentru dlu Carolu Zeyk, deputat si totuodata secretariu de statu la ministeriul de interne, si-a luatu libertate, nu sciu că deputatul ori că secretariu de statu, de a insinua pe romani, pe natiunea romana din Transilvania, că inimica a ungurilor, a natiunei maghiare (Zeyk: nici cu unu cuventu n'amu disu). Dar' ai intielesu candu, vorbindu despre necesitatea sustinerei comisariului Péchy, ai disu, ca aveți inimici in Transilvania. Eu candu se face o astfelie de insinuatie, mi tienu de detorintia a protestă contra ei.

Nu, romanii nu suntu, n'au fostu si nici nu voru fi inimici ungurilor séu natiunei maghiare că atare. Romanii sistemului de astadi, care su inimici lu sustiene guvernulu; ei suntu inimicul guvernului si procedurei ce urmează acesta in Transilvania (aprobaru in stang'a) si mai alesu facia cu romanii. Cum procede guvernulu in Transilvania? Acolo este casulu Tofalenilor. Cum stă administratiunea si justitia in Transilvania? Că vai de ea! ea stă cu multu mai reu decatul aici in Ungaria, macaru dieu si aici stă destulu de reu, si pretotindene stă cu multu mai reu decatul cum stă sub nemti (aprobaru in stang'a).

Acestei procedure a guvernului suntu inimici romanii (aprobaru in stang'a).

Si pentru ce inca potu se fia romanii inimici guvernului! Pentru guvernul este care nu observa legile. Asia in sesiunea trecuta, la an. 1868, s'adusu o lege, legea asia numita pentru nationalitate; aceasta lege intr'unu articolu dice si ordina, ca la numirea comitilor supremi se se ied in considerare majoritatea natiunilor locuitorie in districtele respective. S'a observat acest'a? Ba. Dar' guvernul nici prin oficialii subalterni nu face a se respectă si a se observă legile. Asia totu acea lege ce amu memorat-o mai in susu, dispune intr'unu altu articolu, că resolutiunile pe suplicele particularilor se se dă in limb'a, in care suntu date acele. Observa oficialii, domnilor ministri, aceasta lege? Ba. Oficialii dela finantie, domnilor, că se nu memorezu pe altii, de către particularii faca recursu contra impunerilor de dare, ce le capeta in limb'a straina, si recursulu in meritu, nu in contra limb'ei straină, lu facu in limb'a propria — acei oficiali, dloru, reiepta puru si simplu recursele numai din motivulu, ca nu suntu scrise in limb'a maghiarsca! Amu vediutu o suplica romanescă, care s'a reieptat numai pentru a fostu scrisa romanescă; amu vediutu si mai multu, amu vediutu o suplica nemtăescă, care s'a reieptat numai pentru a fostu scrisa nemtăescă si nu ungurescă? Macaru nemtii si ungurii pana acum bine ve intielegeti la olalta.

Candu, dura, guvernul purcede astfeliu in Transilvania si in Ungaria, atunci nu romanii suntu inimiciungurilor, ci guvernul este inimicul romanilor.

Cu acesta declaratiune amu fostu detorul facia cu insinuatiunile lui Zeyk Carolu, fia deputat si secretariu de statu (aprobaru in stang'a).

Dupa acesta declaratiune scăsa din anima romanilor, nu se putu conteni Carolu Zeyk a nu reflectă, ca n'a vorbitu despre romani (candu a disu in desbaterea despre necesitatea comisariului r. in Transilvania, cumca aici poté pe totu momentulu se erumpa una furtuna); dar' apoi Zeyk adause, ca Hodosiu nu are dreptu de a vorbi in numele romanilor, că cum s'ar fi contopit natiunea romana din Ungaria, in cea maghiara, incatu nici numele se nu se sufere a i se pronunciā in dieta, cu atatu mai pucinu a se apera interesele loru! Celealte s'au referatu in Nrii trecuti. —

Dela diet'a Ungariei.

In siedintă din 17 Februaru se continua desbaterea generala despre bugetulu ministrului de instructiune.

Paulu Hoffmann intre altele dice despre administrarea fondurilor catolice, ca de către min. de cultu trebui se le administreze, legislativ a inca e impinsa a cere dare de séma despre ceea ce face ministrul fara că pentru aceea religia se fia religie de statu. Se se faca pasii necesari spre a se puté ecamina natura fondurilor si a fundatiunilor catolice. Pulszky dice, ca fondulu de studiu este proprietatea statului si asia se se cunoscă natura donatiunilor.

Min. Eötvös crede, ca autonomia catolica va fi unu sprijinu alu libertatii constitutionale in Ungaria, unde confesiunile autonome au fostu totudinu radimulu celu mai tare alu constitutiunei. Două cali suntu pentru a fipsa relatiunile intre statu si beserica: ori ca statulu trebui se tracteze asemenea tōte confesiunile, ori ca se nu se atingă nici de una. Cea d'antaia cale se potrivesc cu principiile francesc din 1789, a dou'a cu parerile dominante de acum in Americ'a si in Elvetia si la acestea se alatura si elu in interesulu catolicilor, pentru fiindu tōte confesiunile libere, se poté că numai un'a se nu fia? Ori ca acesta trebui se fia una religiune de statu, or' una relege apasata. Fundarea autonomiei catolice e prospeta, celealte confesiuni o au de multu, deci fundarea autonomiei catolice nu numai e necesaria, ci involvesce si o garantia a constitutiunii. In obiectulu fundatiunilor, alu fondurilor si transpunerea loru la organele autonomiei catolice, la timpu, -si va face camer'a conclusele sale, inse deciderea: care suntu fonduri catolice si care nu, nu se tiene de ministeriu, ci de forulu indreptatitu la acesta, in privint'a caruia nu se poté face nici o presiune catu de mica. La

obiectiunile lui Schwarz respunde, ca inaintarile din alte staturi, aduse inainte de elu, n'au fostu opulu numai unei dile; asia s'au intemplatu in Prusi'a si in Elveti'a. In Franci'a in 1834 pe lunga tota puterea centralisatora si in susfetirea poporului pentru scole totusi legea scolaria facuta atunci pana in diu'a de astazi inca nu s'a ecsecutatu pe deplinu. Cumca legea scoleloru popularia aduse la noi in vietii'a de unu anu si diumetate inca nu s'a ecsecutatu, nu e temeu pentru atacuri aspre. Pe decele fura mari si ministeriulu a facutu ce i a statu in putintia pentru delaturarea loru. A tramsu 24 candidati de invetiatori in strainatate, ca se pota lucra, ca invetiatori buni, pentru preparandie; 36 docenti fura tramsi pe 3 luni in strainatate spre asi estinde cerculu cunoscintieloru. — S'au organisatu propunerii conf. pentru docenti mutabile dintr'unu locu intr'altulu, care se voru continua. In bugetu sta numai sum'a pentru redicarea unei preparandie de docenti, inse in 1870 voru mai urma si alte 8 preparandie. In fine intre 1076 de docenti populari s'au impartit adiutore dela 60 pana 100 fl., prin urmare regimulu n'a pusu manile in sinu. Legea scolaria a avutu mare efectu si asupra spiritului comunu, ca abia este vreunu tienutu, unde numerulu scolariloru se nu se fi inmultit prin scolele confesionali, si nu numai in celea sustinute de statu. In privinti'a institutelor mai inalte Ungari'a nu se pot'e mesura cu tote statele lumiei; nu dupa splendore, ci dupa folosu e atintita nisunti'a nostra. De candu e elu ministrulu n'a pututu face nimicu, ce i ar' pot'e eternisa numele, inse pentru natiune (cu asternerca calei la maghiarisare —) acesti trei ani nu s'au perduto. In fine conduceatorulu de acum alu causerilor scolare nu va mai pute vedea resultatele lucrarii sale, cu tote acestea elu afia remuneratia in conscienti'a sa, ca au lucratu pentru viitorul tierei etc.

Em. Henselmann provoca pe ministru se proceda cu curagi si cu resolutiune. Desaproveba, ca pentru scopuri besericesci s'a preliminatu mai multu in bugetu decat pentru scopuri scolare. Vorbesce ironicu in contra redicarii la dogma a infabilitatii papii si in contra besericei catolice, care lucra ca biblia se se recunoscera unica fontana a sciintieloru, pre candu libera scientia a returnat de multu chronologia biblica, pentru ca piramidele suntu mai vechi decat sirulu anilor defiuptu de biblia, si dupa descoperirile cele mai noue geologice genulu omenescu e mai vechiu decat Adamu din biblia; Josua cu buna sema n'a opritu serele. Tempulu nostru sta la respantia: ori biblia ori scientia; pentru sciintia provoca pe ministru, ca se pasiesca cu tote cutesarea inainte. In fine critica cifrele si vrea se se reduca dotatiunea besericei catolice la starea celorlalte si sumele restante se le intrebuintize la institutiunea poporului. Wahrmann vorbesce despre congresulu israeliticu.

Tot da unu testimoniu tristu alu statisticei scolare, ca in Ungari'a 5000 de comune au scole reale, er' 5000 n'au de locu si $\frac{2}{3}$ din acestea comune suntu iu Ungari'a de nordu. La denumirea inspectorilor de cercuri s'au facutu neajunse si in Liptovi'a s'au denumit uera unu protestantu preste scolele catolice si in Posoniu preste scolele catolice unu jidanu, ca remuneratia pentru agitatiunile de pe timpulu alegerilor. In fine -si arata dorintia ca „Matica slovaca“, asociatiunea loru, se fia tractata mai bine in legislativa, punenduse o suma in folosulu ei in bugetu. Mai vorbi Kraicsics aparandu autonomia catolica si se inchide siedintia. —

AUSTRO-UNGARI'A. Vien'a. Aici stau la ordinea dilei mereu cestiunea granitiei militarie, pacificatiunea Dalmatiei, resolutiunea galitianilor, complanarea cu cechii si cestiunea de reform'a alegerii, tote urgente si delicate si nici una resolvata. In caus'a granitiei militarie abia s'a resolvatu cestiunea de forma, er' cestiane de bani seu de crone nu s'a potutu resolvá, pentru ca nemtii pretindu o suma mai mare, pe candu maghiarii abia primira

asupra-si doare din trei parti a cuotei propuse. Andrássy si Lonyai au venit in diosu din Vien'a fara invoie definitiva in cestiunea de bani. Resolutiunea galitianilor si impacarea cu cechii da preste greutati, ca cechii nu voru se vina in Vien'a, galitianii nu se multumescu cu scotere de ochi. Cestiunea de reforma s'a amanatu si numai numerulu deputatilor se va mai inmulti. Consiliulu ministerial a decisu se faca unu proiectu de lege, printrare se se rebonifice bochesii cu o desdaunare de 30 mii fl. Aici ungurii inca trebuie se adiute cu altu proiectu, nu sciu pentru suma catu de mare. Not'a lui Beust tramsa la c. Trauttmannsdorf in Rom'a, insarcinéza pe acesta a trage atentiu la curie romane la urmarile, ce potu esi din primirea sylabului seu aceloru 21 canóne, adaugundu protestu in contrai in numele cabinetulu austro-maghiaru. Rom'a tramsa o nota la nunciulu din Vien'a cu o bucuratura forte amara pentru Beust, er' catra cardinalulu Rauscher cabinetului papalu se esprimă cu parere de reu, ca Austri'a a venit uia de departe, incat are ministrii, pe cari nici nu i pot'e escomunica, pentru Beust e protestant. Clericalii si feudalii nu cedu intru nemica din planele loru de a reesi la facia oleului, — asia sta lucrul astazi. —

STATUTELE SOCIETATII Romania industriala.

PARTEA I. SECTIUNEA CENTRALE.

(Capetu.)

Capu VII. Buletinulu societatii.

Art. 36. Va apare in fiacare luna o fóia a societatii care va contine:

- a) Reviste prin cari se voru sustine causele comerciale si industriale romane.
- b) Procesele verbali ale consiliului, memoriele si reporturile aprobat de elu si resolutiunile luate in diversele cestiuni supuse studiului seu.
- c) Tote actele societatei.
- d) Darile de séma anual ale consiliului.
- e) Cronice asupra descoperirilor, cari interesa comerciulu si industria tierei.
- f) Disertatiuni asupra subiectelor scientifice aplicabile la industria; notitie, memorii si documente relative la comerciulu romanu si strainu; descripsiuni de machine noue seu pucinu cunoscute etc.

Art. 37. Redactiunea acestei foi se va alege de consiliulu generale.

Art. 38. Buletinulu se va adresá tuturoru aceloru asociati, cari pe langa cotisiunea inscrisa voru mai da cate unu leu, si cincidieci bani pe fiacare luna.

Acei ce nu facu parte din societate potu dobandi fóia pentru doi lei pe luna.

Capu VIII. Fondulu sociale.

Art. 39. Averea societatiei se compune din:

1. Cotisiunea ce fiacare membru platesce.
2. Amendii.
3. Venitulu buletinului.
4. Procente dela imprumutari.
5. Catimea dela procente de cassei de economii prevediute la aliniatulu i) dela art. 2.

6. Darurile si subventiunile ce societatea va ave fericirea se primesc. Acestea voru fi esclusivamente rezervate pentru imprumutari; capitalulu ce ele voru constitui va remané, totudéun'a, intactu si numai procente ce elu va produce se voru intrebuinta in celealte cheltuieli ale societati.

Pe langa acestea, societatea va cercá a-si mari fondulu prin tote midiulcile potrivite cu scopulu si natur'a ei, precum: espositiuni de produsurile industriei romane si altele.

Capu IX. Casierulu si operatiuni finanziare.

Art. 40. Cass'a societatei va fi incredintata unui casieriu alesu de consiliulu generale, dupa propunerea presedintelui in unire cu comitetulu fondurilor. Elu va fi platit in proportiune cu insemnatatea lucrarilor ce va ave se efectueze si va trebui se depuna o garantie positiva in reportu cu fondurile ce i voru fi incredintate.

Art. 41. Casieriu face platile si incassarile. Elu nu pot'e face nici o plata fara unu mandatul liberat de comitetulu fondurilor si insocitu de vis'a presedintelui. Elu tiene compturi esacte de

primiri, de cheltuieli, de natur'a loru, si la sfarsitul fiacarei di depune in manile ecursorului situati'a dilnica a cassei. La finele fiacarui anu, face unu comptu generale de gestiunea sa, si acestu comptu visatu de presedinte si de comitetulu fondurilor se va depune, cu optu dile inainte de adunarea generale de érna a asociatilor, in localulu societatei, ca se lu pota examiná orice societariu.

Casierulu e materialmente responsabilu de orice plati si incassari.

Art. 42. Cass'a societatei, in marginea sumelor de care dispune, imprumuta pe asociati cu sumele si pe termenele aprobate de comisiunea fondurilor, numai cu dobanda de 7 la sută pe anu.

Pentru aceste imprumutari trebuie se se padiesca dispositiunile articulului 10, aliniatulu c) si art. 28.

Art. 43. Candu asociatii nu voru face apelu de fonduri, sumele ce se voru afla in cassa se potu da cu imprumutare la persoane cu garantii solvabili, cari nu facu parte din societate, inse pe terminu scurt si cu doband'a ce se va obicinui in piatia, in minutulu imprumutarei.

Art. 44. Se voru tiené registre speciali pentru aceste operatiuni.

Art. 45. La fiacare trei luni se va publica in buletinulu societatei, o situatiune detaliata a cassei.

Art. 46. Presedintele societatii, in urma unei decisiuni a consiliului generale, va aduce la cunoscinti'a publica epoca, dela care cass'a societatei va incepe a da bani cu imprumutu.

Capu X. Cheltuielile.

Art. 47. In marginile celei mai stricte economii se prevede in bugetulu de cheltuieli:

- a) Chiria si intretinerea localului societatei.
- b) Doi copisti pentru lucrarile consiliului si spesele de cancelaria.
- c) Unu comptabilu cu unu ajutoriu.
- d) Casieriu cu unu ajutoriu, registrele sale si altele.

e) Intretinerea buletinului societatei.

f) Cheltuielile si premiele solemnitilor anuali.

Art. 48. Orice alte cheltuieli nu se voru putut infiintia decat dupa avisulu comisiunei fondurilor si aprobarea consiliului generale, care trebuie se fia condus in totudéun'a, de celu mai mare spiritu de economia.

Art. 49. Candu sumele strinse in cassa nu voru ajunge pentru a face facia la cheltuielile obligatorii, prevediute la art. 47, Presedintele dupa avisulu comitetului fondurilor si aprobarea consiliului generale, va convoca pe asociati ca se contribuiesca la acoperirea aceloru cheltuieli.

Capu XI. Adunarile generale.

Art. 50. Asociatii se intrunescu de doare ori pe anu: érn'a si vér'a, afara de casurile candu suntu convocati straordinari de presedinte, dupa avisulu consiliului.

Art. 51. Adunarea generale din a doua Dumineca a lui Decembrie este chiamata, mai alesu pentru:

- a) A ascultá reportulu lucrarilor consiliului.
- b) A ascultá reportulu finantialu alu comisiunei fondurilor.
- c) A audi numele donatorilor, care trebuesc repetate la tote intrunirile generale ale asociatilor.
- d) A alege consiliulu de administratie.

Art. 52. In adunarea generale din a doua Dumineca a lui Iuniu, se face de catra consiliu o espunere a situatiei societatei, dela inceputulu anului si pana la acea epoca;

Se decidu cestiuniile regulamentari propuse de consiliu;

Se ié resolutiuni in privinti'a deosebitelor cestiuni comerciale seu industriale, ce voru fi la ordinea diley;

Se impartu premiele incuviintate de consiliu;

Se otaresce, de se va pute, tramiterea in strainatate a acelora din muncitorii romani, cari s'au recunoscutu de consiliu, ca potu aduce servitie eminente in ramur'a, in care s'au distinsu.

Se apróba in fine epoca si feliulu espositiunei de operile mai insemnate din diferitele ramuri ale industriei romane.

Capu XII. Resedinti'a.

Art. 53. Sectiunea centrale -si are resedinti'a in Bucuresci. Ea este organulu tuturoru sectiunilor societatei, facia cu autoritatile superioare din capital'a Romaniei. Aceasta pozitie obliga a se ocupá cu tote afacerile ce intereséza, in genere, societatea si in specialu, pe vreun'a din sectiuni, dupa cerere.

PARTEA II. SECTIUNILE JUDECIALE.

Capu I. Organisarea.

Art. 54. In judecie se declara constituta o sectiune, indata ce intr'unu orasie acesele statute s'au subscrise de catre 70 membri.

Acésta constituire trebuie se se comunice de urgentia sectiunei centrale.

Art. 55. Fiacare sectiune judeciana, facandu parte dintr'unul si acelasi, totu va purta titlulu urmatoriu: Romani'a industriala sectiunea judeciana din . . .

Art. 56. Administrati'a intereselor unei sectiuni judeciane este incredintata unui consiliu compusu de:

- a) 1 presiedinte.
- b) 1 vice-presiedinte.
- c) 1 secretariu.
- d) 7 consiliari.

Art. 57. Presiedintele, vice-presiedintele si secretariulu au aceleasi atributiuni ca' cei din sectiunea centrale si dimprena cu cei 7 consiliari luceaza candu ca' consiliu, candu ca' comitetu dirigentu.

Art. 58. Dintre cei 7 consiliari prevediut mai susu, se alege unu membru cu septeman'a, care face servitiu de „censoru“ si are tóte indatoririle, la cari este supusu comitetul fondurilor.

Art. 59. Casierulu dintr'o sectiune judeciana, avandu aceleasi atributiuni ca' celu din sectiunea centrale, va avea si aceiasi responsabilitate. De se va puté, se va numi o persóna cu plata; déca inse midiulocale sectiunii nu i voru permite aceasta cheltuiéla, consiliulu va alege pre unulu din membrii sei, cu o avere positiva cunoscuta, ca' se indeplinéscia functiunea de casieriu.

Art. 60. Censorulu, dimprena cu personele enumerate la art. 56 la lit. a) b) si c) compunu comitetul dirigentu, care are aceleasi insarcinari ca' celu din sectiunea centrale, precum si intregulu consiliu dintr'o sectiune are aceleasi drepturi si indatoriri ca' celu din sectiunea centrale.

Art. 61. Consiliele din sectiunile judeciane mai suntu obligate:

a) A tramite sectiunei centrale, celu pucinu cu o luna inainte de deschiderea celor două adunari generali de érna si de véra, o relatiune despre starea si lucrarile sectiunei respective.

b) A realizá fara intardiare tóte cererile ce i adreséza sectiunea centrale.

c) A luá mesurile necesarie pentru realizarea scopului societatii in acea sectiune, a sustiené interesele comerciali si industriali locali facia cu difereitele autoritatati din acea conscriptiune etc.

Art. 62. Fiacare sectiune -si elaboréza regulamentul seu speciale, basatu pe punctele generali inserise in aceste statute.

PARTEA III. DISPOZITIUNI GENERALI.

Capu I. Modificatiunea statutelor.

Art. 63. Modificatiunile ce se voru crede de trebuindia a se introduce cu timpulu in diferitele parti ale acestor statute, nu se potu face decatud de adunarea generala a asociatiilor cu majoritatea absoluta a membrilor efectivi, si numai atunci, candu acele modificatiuni au fostu recunoscute indispensabili de două consiliuri administrative consecutive.

PARTEA IV. DISPOZITIUNI TRANSITORII.

Art. 64. Aceste statute dupa ce voru suferi desbaterea si amendamentele unei adunari de comercianti, cari iau initiativ'a acestei intreprinderi, voru fi votate de densii in modu definitivu.

Membrii initiatori se obliga ca' prin presa, prin intruniri publice si orice alte midiulocse se propage ide'a acestei asociatiuni si se staruiésc a toté puterile loru ca' societatea se se constituie catu mai curendu, atatu in capitala, catu si in orasiele din judecie. —

Cronica esterna.

In Romani'a corporile legislative continua mereu desbaterile bugetului. La bugetulu instruciuniei p. d. Urechia face unu prospectu asupra starii institutiunei incepandu de suptu d. Al. Ghica. Resultatulu nu e pre superbu pentru progresulu de presentu, totusi dupa impregiurari inaintarea se constata vederata. Sesiunea se prelungi prin mesagiul pana la 26 Martiu. —

In diet'a federala a Germaniei Bismarck declară, ca nu se poate efectua unirea duc. Baden cu

feder. de nordu, si candu ar' propune Baden acésta elu i ar' da consiliu se astepte momentu mai favorabile. Lasker dar' si a trasu proiect. de resolutiune.

In Anglia, dupa ce anu se sterse pusetiunea privilegiale a beser. anglicane in Irlandia, apoi acum se primi si unu proiectu de lege, printr care irlandii potu deveni posesori liberi de pamant, pre candu pana acum erau priviti numai ca' arenarsi, cum suntu si romanii transilvani o mare multime de adi! Martorul nefericitul Tofaleu! Cu greu apaca la érba verde libertateaumanitaria, unde statele suntu basate pe prerogativele boierescesc.

Situatiunea n'a declinat intru nemica. Orientulu si Occidentulu totu mai arméza inca, pana candu? si pentru candu? —

Varietati. Statu'a lui Traianu.

Cea mai renumita statua de marmura a imperatului Traianu, representandu de doue ori natur'a, tienendu in man'a drépta sabia si in man'a stanga unu volumenu; cuiarasu si cu tog'a drapata pre braciul stang; statu'a cea mai frumósa a imperatului Traianu, din museulu Florentiei, luata prin fotografie si apoi litografata cu unu norocitu succésu, se afla de vendiare la administrati'a „Trompet'a Carpatilor“.

Pentru doi sfanti numai pote ave cineva a-cesta pretiosa imagine, scumpa fiacarui romanu, reprodusa cu arta in marimea ordinaria a tablourilor.

Nu scim ce amu puté recomandá mai bine spre ornamentu de muri interiori de comuna atatus urbana catu si rurale, de scóle si de orice locu unde se aduna romani, decat acésta litografie a celei mai perfecte statue a imperatului Traianu, din cate au remasul ale patronului nostru pana la noi.

Recomandamu dara, si ca' idea si ca' ornamentu, imaginea marelui Traianu tuturor romilor de orice opinione sociale seu politica ar' fi, cum si de orice stare in societate.

Se depune din acésta litografie, la tóte biourile telegrafo-postali, precum si la tóte librariile, spre a se vinde, in tóte partile Romaniei, totu pre doi sfanti exemplariulu, din care pretiu se voru opri tacsele legiuite postali.

Acestu pretiosu odoru l'a adus in Romani'a d. Ioane Polescu, administratorul diurn. „Trompet'a Carpatilor“, in tómn'a acésta, cu ocaasiunea calatoriei sale pin Itali'a.

Marcu Ulpiu Traianu, mai numitu si Crinitulu, fu celu d'antaiu imperatu romanu de origine straina Romei. Elu s'a nascutu in Italic' span., aprópe de Sevil'a, la 18 Sept. anulu Romei 806 éra anulu mantuirei 53, dintr'o familia vechia, reputata prin valórea si onestatea membrilor ei, nu insemnabili dupa cum era privita nobletia romana, pentruca abia tatalu lui Traianu a fostu celu antaiu din neamulu seu, care s'a onoratu cu revestirea demnitati de consulu.

Traianu facu cele d'antaiu campanie cu tatalu seu. A fostu numitu pretoru in anulu 86 si consulu pentru prim'a ora in anulu 91.

Domitianu l'a tramsu antaiu in Spania si apoi l'a chiamatu indereptu ca' se lu pornesca cu legiòne in Germania, unde tulburarile amenintia imperiulu. Traianu desfasuri in Germania atat'a capacitate intelectuale, asia mare valóne de arme in catu Nerv'a, care urmà lui Domitianu, ilu adopta ca' succesor alu seu la imperiu, ilu creà Cesaru, ilu numi generalu, imperatoru si i dede puterea tribunitiaria.

Traianu era la Coloni'a candu i se facu cunoscuta móretea lui Nerva, in anulu 98, si fu indata recunoscuto de catra popor si de catra legiòne imperatu.

In anulu urmatoriu 99, Traianu intrà in Rom'a si imparti grane si bani poporului. In an. 101 Traianu se puse in capulu legiòneloru si porni din Rom'a ca' se respinga navalirile daciloru, cari prapaudeau provincie romane de pe drépta Dunarei, si ca' se siléscă pre Decebalu se renunțe la tributulu ce i plateau romanii inca din timpulu imperatiacie lui Domitianu.

In prim'a expediunie invingundu pre Decebalu, Traianu ei impuse aspre conditiuni de pace, pe cari Decebalu le primi; dara indata dupa tragerea lui Traianu le calcà, facandu si mai mari rele provinicielor de pe drépta Dunarei. Traianu dupa ce triumfa pentru prim'a ora iu Rom'a in anulu 103, se intorse asupra daciloru si pana la finele anului

105 nimici pre Decebalu, care se sinucise si tota tiér'a lui, Daci'a, devini provincia romana sub nume de Daci'a Traiana, ronduita intre provincie Augustului.

In aceasi epoca Carnelia Palma, guvernatoru alu Siriei, reduse asemenea Arabi'a in provincia romana.

In anulu 106 Traianu se intorse in Rom'a, trimis pentru a doua ora si incepè mari si varie constructiuni, intre cari si colón'a Traiana, pre care se aréta tota episodul resbolilor sale contra dacilor, despr. cari episod nici unu istoric de ai lui Traianu, din cati au pututu parveni pana la noi, nu face nici o mentiune. Colón'a Traiana se sfersi si se dedică in anulu 113.

Traianu a fostu numitu consulul de siése ori si i s'a prelungit consula; a primitu titlulu de germanicu inca traindu Nerva; titlulu de dacicu la 103, dupa primulu seu resbolu de partichu la an. 116, si a murit la Selinont'a in Cyllicia in anulu 117, dupa o imperatia de 19 ani si lasandu reputatiunea de unu principe dintre cei mai perfecti, care au onoratu veri-odata veri-unu tronu. Elu a fostu primulu imperatu, caruia romanii i au datu magnificulu titlu de optimo principi. —

(Despre costumele femeiesc moderne) Eufani'a Levald, o femeie germana de o cultura inalta, a publicat in colónele diurn. „Köln. Ztg.“ siiese epistole „pentru si contra femeilor“, reproducem o parte a epistolei ultime: „Femeilor! Voi purtati cordele la grumazu, lungi ve flutura ele in aeru, si veti sci bine ce inséma ele: „suivez-moi“ (urméza-me), si totusi ve mirati candu ve urmáza cineva; puneti cocarde in dreptulu vestimentului, semnul ca: „proteagoz-moi“ (proteage-mi), si totusi ve inuimiti, candu la chiamarea vóstra alérga dupa voi multi. „Costumul intregu de acum, e inventiunea femeilor din societatea cu renumele celu mai reu, si voi, sunteti mandre, déca puteti rivalisa cu ele. Dar' afara de aceea, ca de mod'a prezente numai a rosi putemu, suntu inca atatu de scumpe, incatul e o greutate ninicitoria pentru tota familie. Mii de ecsemple triste aflatu care destul de chiaru ne dovedescu, ca acestu lucsu nebunu, espune pe fete la rusine, er' pe parenti la sapa de lemn. Nimicu nu afl mai curiosu, decat facandu o asemenea intre vestimentele de sub decursulu a loru patru decenii precedente, si intre cele de acum. Pana aici erau forte mode, acuma suntu catu se pote de neestetice. Lungimea loru de pana acum nimerui nu paru necuviintioasa, si acum le-ar' scurtá, catu de tare, chiaru si pana unde nu potu. Unde amu ajunsu! ce contrastu! Nu aflai pana aici aceste colori strigatoare, in cretieturile vestimentului erau netede pe trupu, juvele erau, dar' nu-si faceau cárne cu ele, palariile erau palarie si nu — ciuperci, -si ar' fi tie-nutu de nebuna pe aceea, pe a carei capu ar' fi vediu mosioioge de Peru strainu, procurat uine de unde, dela cine si in ce modu — precum vedi adi. Cate dile, cate luni intregi trebuie se asude unu barbatu pana ce aduna sum'a, cu care se cumpere femeiei sale unu vestiment dupa mod'a de adi? Nu ganditi voi la aceea, ca barbatii vostri, la vedere vóstra, cugeta in sine: cu banii dati pe acestu Peru hedosu, si pe aceste aurii superflue, asi puté traia luni intregi fara grige si mi-asi puté educă copii in modu mai convenabilu? Si nu cugetati, fete de maritatu, ca junii cauta cu gróza la voi: „de unde s' o portu eu cu unu asemenea lucsu“ si voi remaneti in veci — virgine, sau adi mai bine disu, fara barbatu, care jura credint'a inaintea altariului! La acésta delocu nu cugetati?! — Adeverurile aceste france merita se nu fia numai cuvinte esprimate in daru. —

„Cur. de Iasi.“

Nr. 68/pres. 1870.

Publicatiune.

Conferint'a comitetului representativu alu comitatului Turdei se va tiené la 14 Martiu a. c. in opidulu Turd'a, ale carei agende voru fi pre langa mai multe afaceri ordinate prin lege si revederea si incuvenitiarea planului si computului pentru edificarea cassei comitatense.

Deci prin acésta suntu rogati toti acei membri ai comitetului, cari locuiesc afară, seu suntu departati din comitatul, a se infacirosa la susu memorat'a conferinta.

Turd'a 22 Februarie 1870.

Dela comitete supremu alu comitatului Turdei.
Br. Georgiu Kemény m/p.,
comitele supremu.